

El difícil pas a la democràcia real

Guatemala passa un moment molt delicat. Els acords de pau, la desmobilització de la guerrilla i la presència, per primer cop, de les esquerres en uns comicis..., tot això és analitzat per Jorge González, secretari general del Front Democràtic Nova Guatemala.

La fi de les hostilitats entre guerrilla i exèrcit ha propiciat que els milers de refugiats guatemalencs de Mèxic puguin tornar a casa. Amb tot, la situació encara és molt fràgil.

El FDNG és la primera força d'esquerra democràtica que ha participat en unes eleccions en quaranta-dos anys. Unes eleccions fetes a final de l'any passat —que els observadors van criticar per una llei electoral defectuosa—, marcades per la por, la manca de costum i la desconfiança de la població, la majoria indígena. Amb tot, la fi de les hostilitats guerrilla-estat marca un període de transició decisiu per al futur de Guatemala.

Jorge González era el candidat a president per FDNG, un partit creat uns mesos abans de les eleccions. Hi va aconseguir un resultat petit del 10%, és a dir 6 diputats, però que són molt significatius, si tenim en compte la manca de recursos i la tradició abs-

tencionista corrent en aquest país. En l'àmbit municipal la seva presència creix de dia en dia, i ja ha esdevingut un element decisiu de la transició a la democràcia real de Guatemala. La fi de l'enfrontament armat i els acords de pau es consoliden. Però ara depèn de la guerrilla, que hi és essencial.

—*Com es reinseriran els guerrillers? Se senten preparats per a entrar en política després de trenta anys de guerra?*

—Ho han de fer de manera pacífica i sense acabar com el cas dolorós de Nicaragua, on hi hagué reinserció política, però on s'ha mantingut la confusió interna en la manera de governar; o el del Salvador, on la reinserció ha donat lloc a una fragmentació de

Jorge Gonzalez confia que la societat civil, els indígenes i la reinserció de la guerrilla forçaran un canvi cap a la plena democràcia de Guatemala: "Una majoria política de la població, necessàriament repercutirà en la reducció de la presència política de l'exèrcit."

l'esquerra democràtica, que, per vocació, havia d'anar junta.

—*Confia que es compliran els acords de pau?*

—És aquí, que hi entren els partits polítics. Els civils tenim una preferència per la solució política del contenciós, però mai no ens havíem pogut expressar. El FDNG crec que serà un instrument útil perquè la reinserció es faci d'una manera pacífica i definitiva i alhora atemperi l'actitud de l'exèrcit.

—*Hi ha el perill que les matances quedin impunes, com a tots els països de l'Amèrica Llatina. Concretament en els acords de pau de Guatemala encara no s'ha abordat suficientment aquest punt. És un obstacle important a la pau?*

—Sí, és molt important i s'ha de resoldre. L'exèrcit s'ha desprestigiats per haver donat per morts els guerrillers sense comprovar-ho. Mai no ha acceptat les derrotes, ni la pèrdua de soldats. Els anys 84

—Dependrà de l'organització que prenguin. El fet que entri en acció com un partit polític nou, oposat al nostre, pot ser perillós, per moltes aproximacions ideològiques que tinguem. Com es veu a Espanya, i també a Itàlia, amb matisos, dues esquerres s'ataquen amb més ferocitat que no pas esquerres i dretes.

—*Preveuen la possibilitat que s'integrin al FDNG?*

—Aquesta seria l'alternativa. Fa sis mesos encara podien debatre amb tranquil·litat quina era la millor sortida per a ells, però ara ja no, perquè som a les portes de rubricar el pacte de reinserció, que com a màxim s'allargarà fins a cap d'any. No tenen gaire temps, i per tant han de decidir la manera d'incardinar-se en l'àmbit més acostat a la seva ideologia, i jo crec que som nosaltres. Alhora nosaltres hem de fer una catarsi interna per saber com ens definim. Els de la URNG també l'hauran de fer, perquè el principal

perill que corren és de quedar-se encasellats en un partit polític que per adaptar-se a les regles del joc, només a tres anys de les eleccions, ja quedí una mica presoner de la immobilitat. A més, crear un partit alternatiu és legalment molt complex i demana molt de temps i molts de diners.

—*El general Gaspar Iliom, de la URNG, ha dit no fa gaire que un cop aturat el combat entre l'exèrcit i la guerrilla, i iniciades les negociacions de pau, ja no creu que Guatemala visqui cap més cop d'estat. I vostè? També creu que el procés de democratització és irreversible?*

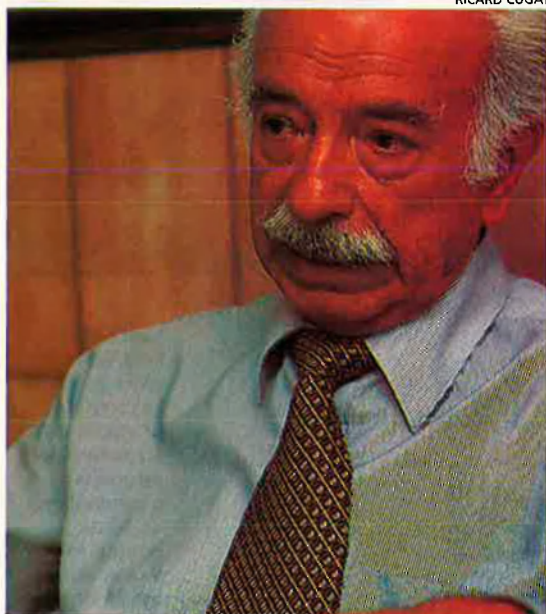
—Jo tinc una diferència de matís amb Iliom. Em penso que, amb tot el que ens ha passat d'història política a Guatemala, hauríem de ser molt cautelosos a l'hora de creure

que el canvi de la cúpula militar ja significa un canvi d'actitud i la desaparició automàtica de les possibilitats d'un nou cop d'estat. Tant de bo que m'equivoqui per excés de suspicàcia, però mentre el general Ríos Montt continuï, ni que sigui retirat, amb un partit polític que té una base social important i amb aquesta seva ambició personal més aviat mística, la situació serà encara molt perillosa. Per dir-ho amb franquesa, mentre el general Ríos Montt no deixi l'escenari polític, no descarto cap cop d'estat.

—*Però alguns dirigents del FDNG consideren que aquest general ja no té tant de poder.*

—La veritat, jo no hi crec, en això dels militars joves i vells. Els militars han nascut vells, els eduquen perquè siguin vells i perquè pensin d'acord amb un esquema, segons el qual acceptar la realitat civil és un compromís. Ara, que creguin en la democràcia i en una transició..., mira, personalment, i mentre no em demostrin la contrària, jo, com Sant Tomàs, continuaré pensant que un militar no és que sigui un se-

RICARD CUGAT

"El General Ríos Montt és encara molt perillós. Per dir-ho amb franquesa, mentre no deixi l'escenari polític no descarto cap cop d'estat."

i 87, fins i tot, arribà a anunciar formalment que la guerrilla havia estat derrotada. Però al cap de pocs mesos ja apareixien més morts. Contràriament, la reacció dels guerrillers ha estat de mostrar a l'opinió pública que eren més forts que mai. Els militants, per cert, encara que ho negui el govern, són, la majoria, universitaris; també hi ha indígenes i camperols. Un dels primers passos per a posar fi a la impunitat és que els acords de pau estableixen constitucionalment que s'ha d'acceptar la identitat dels pobles indígenes, amb educació bilingüe, accés al poder, càrrecs públics, treball, propietat de la terra, etc. A més, l'exèrcit guatemalenc no pot negar que es donen les condicions, en un pla nacional i internacional, després de la Guerra del Golf Pèrsic, perquè deixi de ser un exèrcit nombrosíssim, ancorat en el passat. De manera que, inevitablement, l'exèrcit s'haurà de transformar i inserir-se en la societat democràtica.

—*Quin efecte tindrà en el marc polític la reinserció de la URNG?*

dició en potència, però mai no sabrem exactament fins a quin punt té vocació de pau.

—*Així com s'hi arriba, a la democràcia?*

—Amb la política de negociació, i a més s'hi ha de sumar la inserció, per primera volta, de la població indígena. Jo crec que les organitzacions que han aparegut aquests últims anys per qüestions de drets dels indígenes, de drets humans, de reclamació de la terra, dels drets de les dones, crec que formen la primera matèria d'una participació que ha de canviar el panorama. Una discussió entre l'exèrcit actual, l'exèrcit del passat, la URNG i la cúpula del FDNG és una discussió entre *ladinos*. Amb tot, l'FDNG, que té l'avantatge que encara s'ha de definir si és un front ampli o és simplement un partit de tall tradicional, crec que farà que canviï tot. Una majoria política de la població, necessàriament repercutirà en la reducció de la presència política de dos elements, l'exèrcit i l'església catòlica, que han estat forces molt criticades.

—*L'església catòlica també?*

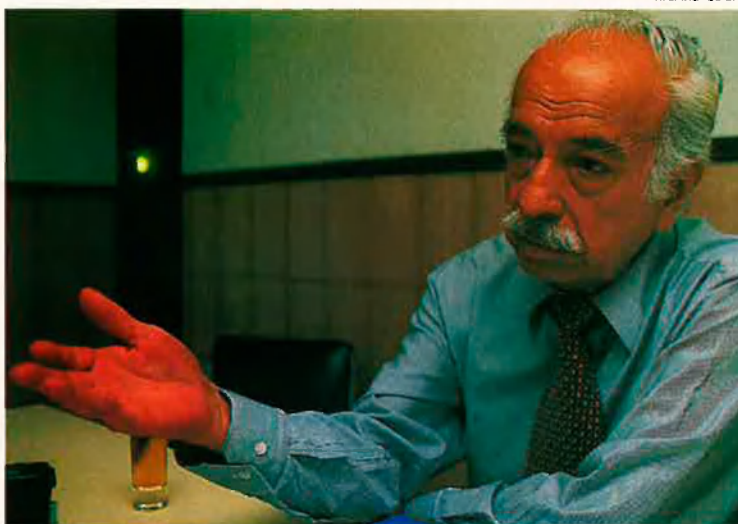
—Sí, i no perquè estigui malament, la conferència episcopal ha fet un plantejament molt integral dels drets humans, sobre la reforma agrària, etc. Per això mateix, a vegades no sembla adequat que l'exèrcit continuï lligat d'aquesta manera a l'església catòlica, com si fos un exèrcit argentí o xilè, en què les operacions militars semblen beneïdes per l'església. A més no té raó de ser la preeminència de l'església catòlica en el poder, sobretot quan els indígenes evangèlics són molt més nombrosos.

—*Hi ha més bona relació amb els evangelistes?*

—Tampoc no és això. Durant la campanya electoral jo creia que trobaria un mètode per a mostrar-los que l'FDNG no es lligava amb cap opció religiosa concreta. Però companys de partit em van comentar que s'havien escindit i fragmentat i, per tant, no hi ha cap figura que els representi a tots. Amb tot, una quarta part de la població de Guatemala s'inscriu voluntàriament al cens com a evangèlica. Cal comptar-hi, doncs, perquè, a més, tenen una relació significativa amb els EUA. Així i tot, lamentablement no és com el cas de la conferència episcopal catòlica, que, quan hi vas, saps que parles amb una organització seriosa.

—*Com ha afectat Guatemala el relleu demòcrata de política dels EUA?*

—Hi ha hagut un canvi en la línia suau, en una bona part perquè els EUA presideixen un moment de canvi del paper dels exèrcits. I en segon lloc perquè l'Amèrica Llatina amb els presidents demòcrates sol tenir un petit descans. Aquest descans semblava garantit per a aquests anys vinents, però ara hi ha algun dubte sobre les intencions del senyor Clinton.

"Els militars han nascut vells, els eduquen perquè siguin vells i perquè pensin d'acord amb un esquema, segons el qual acceptar la realitat civil és un compromís".

—*I quin paper creu que els EUA volen reservar a Guatemala?*

—Això, ho sabrem amb la reinserció de la URNG, i la participació, per primera vegada, dels indígenes. Tot això en un període sec, sense eleccions, en què s'ha d'arreglar la casa, preparar l'organització dels partits...

—*Com a candidat d'un partit d'esquerra llatinoamericà, ha llegit un llibre d'Alvaro Vargas Llosa, anomenat Manual del perfecto idiota latinoamericano, que deixa els intel·lectuals d'esquerra ben malparats?*

—No. El que sí que vaig llegir és un comentari del pare elogiant el fill com si hagués escrit el decàleg del neoliberalisme contra la idiotesa de les demandes llatinoamericanes. De fet, ja no tinc gaires ganes

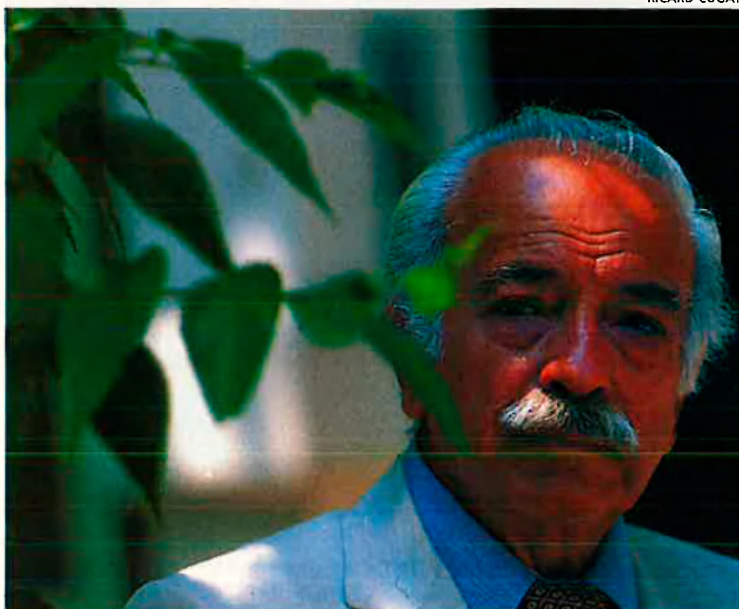
de llegir-lo, després d'haver vist el pròleg del pare. L'Alvarito, l'he llegit al *Miami Herald*, i el veig molt fluix com a periodista i com a columnista. Això sí, segueix l'orientació del seu pare.

—*En el llibre crítica aquests intel·lectuals perquè interpreten la realitat a la seva manera.*

—Però de quins intel·lectuals parla? Si pràcticament ens han fragmentat, ens han deixat sols. A Guatemala mai no hem tingut accés a cap grup d'esquerra amb influència; al Salvador, tampoc no n'hi ha hagut; a Costa Rica, no hi és aquesta presència d'esquerra intel·lectual, ara que el partit socialdemòcrata s'ha convertit en campió del neoliberalisme. Ja no parlem de Menem, quin intel·lectual hi pot haver allí? A Veneçuela, tots aquests experiments neoliberals, iniciats pel partit socialdemòcrata, li han costat la desaparició de tota una classe intel·lectual, petita però real. A l'Amèrica Llatina mai no hi ha hagut idiotesa, sinó que l'esquerra s'ha vist sempre obligada a estar a la defensiva. El Xile repressor de Pino-

Jorge González desconfia de l'anàlisi que exposa el llibre 'Manual del perfecto idiota latinoamericano', d'Alvaro Vargas Llosa, sobre els intel·lectuals d'esquerra en aquesta part del continent: "L'Alvarito, l'he llegit a través del *Miami Herald* i el veig fluix com a periodista i com a columnista. Això sí, segueix l'orientació del seu pare."

RICARD CUGAT

més, David Ricardo era molt més brillant que no tota aquesta genteta. Em recorden aquells extraterrestres de Flash Gordon que ho volien fer desaparèixer tot per aplicar idees mal apreses. Tots els conflictes, a cap a cap de l'Amèrica Llatina, provenen d'aquests experiments. Ara bé, un benefici tenen els neoliberals, i és el d'una impunitat completa. "Bé, és que ens vam equivocar—Milton Friedman va dir del govern de Pinochet—; el que passa és que els consells que vaig donar sobre neoliberalisme no es van aplicar a fons i el liberalisme és millor a fons i pitjor a mitges". Això fou quan Friedman era conseller del govern a Xile. També Harper, el testaferro de Friedman, corre per tot Amèrica Llatina fent calers a dojo a còpia de pregonar que el liberalisme o es porta a l'extrem del 1780 o no es fa. Problemes demogràfics, problemes d'integració social, problemes de pobresa..., això no són problemes d'economia, diuen.

No sé si som idiotes o no, però segur que som sàtnitzats per totes bandes. A part tot, no crec que els Vargas Llosa, pare i fill, siguin gaire representatius

del llatioamericà, amb cor de llatioamericà. Però, bé, ja em llegiré el llibre, si me'l regales.

—Concretament, un dels problemes més urgents de Guatemala i de tot Amèrica Llatina són les formes agràries...

—Ara ha aparegut aquest assumpte al Brasil i ha posat de moda la reforma agrària. El problema que té Cardoso contra els capitans del cacau, és el mateix que tindrem a Guatemala amb la propietat de la terra. Com expropiar-los? Com ensenyar-los la diferència entre una terra que és productiva i una terra ociosa, però que neguen als camperols? Aquest és el conflicte dels acords de pau.

Oriol Cortacans

Un dels grans problemes de l'Amèrica Llatina són els experiments dels joves neoliberals, segons Jorge González: "Em recorden aquells extraterrestres de Flash Gordon que ho volien fer desaparèixer tot per aplicar idees mal apreses. Tots els conflictes de l'Amèrica Llatina provenen d'aquests experiments."

chet n'és un bon exemple. A Mèxic, el PRI, un partit amb base d'esquerra, que va fer la reforma agrària fa seixanta anys, ara planteja un neoliberalisme anglès d'una gran precisió.

—La crisi és global, doncs?

—L'Amèrica Llatina té la seva pròpia crisi d'identitat. L'han arrossegada a la globalització, l'han feta endeutar perquè li caiguin a sobre el Fons Monetari i el Banc Mundial, i ha caigut en la trampa. Jo no sabia que havien enviat tants economistes a estudiar als EUA perquè tornessin amb tant de desconeixement, d'ignorància o de desinterès de la realitat nacional i apliquessin coses de la doctrina econòmica que ja sabíem de fa dos-cents anys. És

"L'Amèrica Llatina té la seva crisi d'identitat. L'han arrossegada a la globalització, l'han feta endeutar perquè li caiguin a sobre el Fons Monetari i el Banc Mundial."

La mort de Gillem

Jaume Fuster

La mort de Guillem és una aproximació novel·lada als fets, a partir de la documentació periodística i judicial. Però és també una reflexió en clau literària sobre la violència feixista que pateix el País Valencià.

Editorial 3 i 4

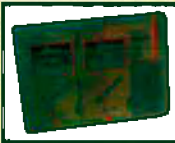
"Narratives 3 i 4". núm. 50

Curs de Valencià

Josep Lacreu (direcció)

Amb aquest Curs de Valencià el lector podrà aconseguir els recursos lingüístics necessaris per a parlar i escriure el valencià ràpidament.

Amb tots els mitjans perquè l'aprenentatge siga eficaç i amè: un suport escrit i audiovisual.

Denes 10 Editorial

Diu que n'era un rei...

Gabriel Janer Manilla

No tots els reis volen ser reis. El d'aquesta història no ho vol ser. És presoner i el que desitja és ser lliure i feliç. Després de moltes peripècies ho aconsegueix.

Dibuixos: Montse Ginesta

Editorial Tàndem

"La Bicicleta Groga". 14